

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptoriu[m] Nico. [de] Lira ordinis seraphici Francisci/
siue Expositio tripharia breuis vtil[is] in decalogu[m] legis
diuine**

Henricus <de Frimaria>

Nicolaus <de Lyra>

Colonie, 19.05.1495

Rubrica de septe[m] peccat[ibus] mortalib[us].

urn:nbn:de:hbz:466:1-31207

De septē peccat̄ mortalib̄

Jesu xp̄i Et debem⁹ credere. q̄ illi q̄ sūt ī ecclia ca-
tholica habēt cōmunionē cū oib̄ sanct̄s ī oib̄ oīo-
nib̄ suis. Et istū apposuit Jacobo minor. q̄ dicitur al-
phai. **D**ecim⁹. Remissionē peccatorū Et p̄ hūc
credere debem⁹ q̄ ī ecclia catholica ē potestas re-
mittendi peccata p̄ sacramenta ecclie. ⁊ maxīe per
sanctā penitentiaz. Quia data est potestas sacer-
dotib̄ absoluendi hoīes a peccat̄ suis Et istū ap-
posuit Symon q̄ dicitur zelotes. **U**ndecim⁹. Car-
nis resurrectionē Et p̄ hunc debem⁹ credere q̄ in
die iudicij debem⁹ resurgere cū corporib̄ nostr̄s ad
reddendū rōnem de fact̄s nostris. que fecimus in
hac vita. Et istū apposuit Thade⁹. **D**uodeci-
mus. Vitā eternā. ⁊ p̄ hunc credere debemus q̄
ī die iudicij q̄ bona egerūt ibunt ī vitam eternam.
q̄ v̄o mala ī ignem eternū. Et istū apposuit Ma-
thias vltim⁹ ap̄loz. posuit loco iude proditorū Et
istos oēs articulos tenemur oēs sine aliq̄ dubitatōe
firmit̄ credere Et q̄ h̄ n̄ crediderit salu⁹ eē n̄ poterit

Rubrica de septē peccat̄ mortalib̄. scz.

Peccata mortalia sunt septem quoz su-
perbia caput ⁊ p̄ncipiūz oīm est. p̄ quā
Lucifer de celo cecidit. ⁊ hō p̄mus de
paradiso terrestri expulsus est. Et oīm
maloz scz peccatū puenit ex quecumq̄ fiunt p̄nci-
piū sp̄ est supbia h̄ īobediētia mandatorū dei. q̄ q̄-
dem īobediētia puenit ex fundamēto supbie **U**e-
rū ē q̄ dicitō intelligat̄. sciendū ē q̄ supbia cōmittit̄
sturo diuersis modis. Et p̄mo q̄n est īobediēs ma-
iorib̄ suis ⁊ despiciē equales. ⁊ contennit minores

De inuidia.

suos propter superbiam. Item qui contendit litigando et
exclamando et vult oēs vincere et appareat sapien-
tior ceteris. Item qui per iactantias se laudat. laudā-
do et magnificando opera sua coram hominibus ut laude-
tur ab alijs. Item qui per hypocrisis ostendit se bonum
et deuotum et tamen est iniquus et magnus pecca-
tor. Item quando est pertinax et obstinatus in de-
fendendo malum quod fecit vel dixit nec vult con-
fiteri se errasse propter eius superbiam. ut videat scire
ultra ceteros. Item qui discordat cum alijs. acci-
piendo semper contrariam partem. ut discordet se a cete-
ris volendo sustinere suam opinionem contra verita-
tem et esse ceteris meliorem propter eius superbiam.
Item quando presumptioe nouitatus fingit res no-
uas. et mirabilia se fecisse vel vidisse. ut reputet no-
tabiliter ceteros. et laudet ab hominibus. Item qui
non recognoscit gratias sibi collatas a deo. sed ponit ac-
tribuit eas suis meritis et virtutibus. Item qui desiderat
quod sibi maiores honores quam conueniat. et existimat
seipsum plus valere quam valeat propter suam superbiam. Et ex his
modis committit peccatum superbie quod est mortale peccatum.

De inuidia quod est secundum peccatum mortale.

Inuidia est secundum peccatum mortale quod est vitium infeli-
cissimum. quoniam nocet tantum sibi non alijs. Nam
inuidia semper reddit hominem inuidum in semetipso. Unde cum
alia peccata mortalia videantur dare aliquam dele-
ctationem sensuale habent miserimum vitium nullam penitentiam de-
lectationem dat. sed solam tristitiam semper habet. Committit
autem hoc peccatum multis modis. Primo quando quis
gaudet de alieno malo et tristatur de alieno bono. Item

De inuidia. De ira.

quoniam desiderat malum alienum. et nolle bonum alienum propter eius inuidiam. Item quoniam quis susurrat in occulto de recundia proximi sui ut diffinet proximum apud homines sibi equalis in virtute reputet. Item quoniam in publico detrahit honori. et reputationi proximi vel verecundiam sibi inferendo verecundando eam coram hominibus ut proximus despiciat. ne possit reputari equalis sibi in fama vel aliqua virtute. Item quoniam quis impedit ne bonum aliquod perueniat ad proximum. siue faciat hoc cum verbis siue cum opere per se vel per alium. Et his et similibus modis committit peccatum inuidie quod est mortale peccatum.

Ira quod est tertium peccatum mortale.

Ira est tertium peccatum mortale quod est contra cetera delicta mortalia nocivum tantum proprio subiecto. id est ipsi homini irascendo contra proximum contra quem irascitur. Sibi enim nocet nimis. quoniam facit hominem perdere rationem ad discernendum verum. Unde facit quodammodo hominem effici bestiam et animal brutum quod caret ratione. Nocet etiam proximo propter mala que iratus homo facit contra proximum suum. Committitur autem hoc peccatum multis modis. Primo quoniam quis de facili irascitur et facit libenter questionem cum proximo vel cum verbis vel cum factis. Item quoniam quis de facili turbat in melle sua et provocat ad iram. Et hoc vulgariter dicitur spasma. quasi hinc toxicum in melle sua. Item quoniam quis insurgit de facili in contumeliam siue iniuriam proximi sui cum iniuriis et blasphemis. Item quoniam quis occidit vel mutilat alium quod merito ex animo turbato ad offendendum proximum. Item quoniam quis ex ira blasphematur nomen dei. et aliorum sanctorum.

De accidia

vel fidem sine aliud nomen venerabile. Et his similibus modis committit peccatum ire quod est mortale.

De accidia quod est quartum peccatum mortale.

Accidia quod est quartum peccatum mortale. Et hoc est valde triste et reprehensibile peccatum. Cum enim deus dederit nobis sensus corporis.

videlicet pedes et manus et cetera. ut laborare possimus et exercitare nos in hoc mundo in quo positi sumus et tamen in tristitia et inertia consumimus vitam nostram sine aliquo exercitio laudabili. valde in nobis reprehensibile est. Nam formica que est animal brutum absque ratione. et paruum preter cetera animalia. nullas quasi vires corporis habens tamen semper laborat ad victum quanto magis et nos que rationem habemus et intellectum. non debemus inuacuum gratiam deire cepisse.

Et hoc peccatum committit multis modis. Et primo quando quis stans ociosus cogitat malum. et cogitat quomodo possit suam malam machinationem producere ad effectum. Item quando quis per suam pigritiam non confidit multa bona facere que tamen facere possit sed tamen propter pigritiam suam non ponit se ad faciendum illa. Item quando homo non satisfacit officio ad quod tenetur. et hoc facit propter inertiam et pigritiam suam. et hoc maxime est considerandum apud clericos qui non debent propter pigritiam dimittere horam officii sui. Item quando homo efficitur tristis ad bonum peragendum propter longum otium.

Item quando homo stans sine exercitio cogitat malas cogitationes circa res illicitas. His autem et similibus modis committit peccatum accidie. quod est mortale peccatum. et est nobis cavendum.

De avaricia qđ est qđntū peccatū.

Avaricia ē qđntū pccm mortale. qđ ē valde
deco odiosum. qm̄ bona q̄ nob̄ pcedit d̄s
grat̄i h̄ m̄do nos volum⁹ violēt rapere
z cupide detinere. z nolū⁹ ea cōmunicare proxi-
mis nr̄is. Et ideo Ap̄ls multū vituperās h̄ vi-
tū dīc. Avaricia ē idoloꝝ fuit⁹ siue cultus. Nihil
em̄ p̄t esse maḡ iniquum q̄s ponere se ad fuitutes
idoloꝝ. z ideo h̄ valde magnū pccm ē. Et ē magn⁹
laque⁹ Dyaboli. qz z ip̄am avaritiā multū q̄tidie
dānant. z p̄mittit hoc peccatū i mult⁹ modis Pri-
mo qñ hō ponit totū ei⁹ animū ad acq̄rendū pecu-
niam. Uñ siue comedēdo siue bibēdo vel audien-
do diuinū offitiū sp̄ hz cor suū ad pecuniā cumu-
landā p̄pter ei⁹ avaritiaz z cupiditatē. Itē qñ hō
decipit p̄ximū vt ab eo possit aliqd lucrari Itē qñ
p cupiditatē non subuenit p̄ximo i sua necessitate
fm̄ possibilitatē suā. Itē qñ p avaritiā nō satisfacit
familie sue fm̄ occurrentē necessitatē siue i cibo
siue i potu siue i vestitu z similib⁹ fm̄ honestatem
sui stat⁹. Itē qñ nō puidz sibi p̄p̄i i victu z vestitu
fm̄ statū suū. Itē qñ dīc mendaciū z fac̄ p̄iuria
vt pl⁹ v̄dat l̄ min⁹ emat q̄s res valeat z h̄ vt lucret̄
aliqd p̄t ei⁹ cupiditatē. Et sic plus diligit vnum
dnariū q̄s honozē dei quē piurat z q̄s amorē p̄ximē
quē decipit. Itē qñ hō fac̄ iniusta lucra sic vsu-
rā. z v̄ditōes vl̄ emptiōes. phibitas z silia illicita
lucra. q̄to tot⁹ m̄ds hodierna die corrupt⁹ ē que
omnia p̄t excrecentē avaritiā sunt introducta p̄
malitiā hominū. Uñ z his similib⁹ modis cōmit̄

De gula?

ñ peccatū auaritie qđ est pctm mortale.

De gula qđ est sextū pctm mortale.

Gula ē sextū pctm mortale. qđ inter cetera vitia ē valde bestiale. qm̄ fac̄ homines effē ei tanq̄ porcū sine canē q̄ nihil appetūt nisi saturitatē vēr? Sic em̄ fac̄ gulosus hō. qz̄ ipse ponit totum bonum sue felicitatē ī gula. Un̄ apostolus in reprehensionem istorum dicit Quorū deus venter est. faciunt em̄ isti ventrem suum deum sibi. z̄ conuertunt similitudinē dei. ī naturā bestie Unde de istis? Psalmista dicit homo cum in honore esset non intellexit comparatus est iumentis insipientibus z̄ silis factus ē ill' Et ab isto vitio se maxime debēt clerici p̄cauere. qm̄ gula est incentiuū z̄ nutrimentū luxurie. Un̄ Apostolus dicit Fratres nolite inebriari vīno in quo est luxuria. z̄ hoc peccatum gule committitur multis modis. Primo modo quando homo per ingluuiem comedē di non vult expectare tempus ordinatū ad comedendum. Et in hoc peccant multi qui in die resurrectionis summo mane surgunt z̄ currunt ad comedendum oua vel carnes anteq̄ audiant diuinum officium. Similiter quidam faciunt in nocte carnis priuū qui propter gulositatem z̄ ingluuiem stant ad comedendum carnes tota nocte. z̄ oua z̄ similia. Unde tales peccant mortaliter z̄ violāt quadragesimā q̄ incipit quo ad puatōes carniūz immediate post horā cene p̄cedentis diei. Item committit hoc peccatū gula qm̄ q̄s querit z̄ p̄curat habere p̄ciosa cibaria diuersorum saporum. vt cuz

Deluxuria.

maiori gulositate comedere possit et bibere. **E**t
quando quis inordinare bibit vel comedit plus assu-
mendo quam sibi conveniat solum propter ingluviem et delectationem gulae. **E**t quoniam cum nimia velocitate comeditur vel bibit propter quod videtur potius ita decurare quam comedere. **E**t quoniam ponit studium suum et totam cogitationem suam in bene comedendo vel bibendo, ita quod ubi est unus bolus siue morsellus, illum vult habere, et sic de bono vino. Et totam curam suam consumit in huiusmodi gulositatibus. **E**t quoniam quando homo quicquid habet expendit pro gula sua. Item quando tempore prohibito ad comedendum carnes vel diebus ieiunii aliquis non observat mandatum ecclesie propter eius gulositatem. **H**is autem et similibus modis committitur peccatum gulae quod est peccatum mortale.

De luxuria quod est septimum peccatum mortale.

Luxuria est septimum et ultimum peccatum mortale quod est fetidum turpe et verecundum ultra cetera peccata in tantum quod etiam eius nominatio est verecunda inter mortales et honestas personas quanto magis eius commissio. **U**nus apostolus volens hoc peccatum execrari ait, luxuria siue fornicatio ne nominetur in vobis. **E**t hoc est turpius ceteris peccatis, quoniam alia peccata maculant solum animam, hoc autem peccatum tamen est turpitudinis quod corpus deturpat et nati-
vitatem. Est quoque periculosius ultra cetera vitia, quoniam homo facillime capit in eo. **U**nus nos possumus pugnare cum ceteris vitis et peccatis sed ab isto non fugere. **U**nus clericus maxime ab hoc peccato sepe cavere debet, quoniam tanto magis deum offendit peccando in hoc vitio quam ceteri, quanto maiorem gratiam

De luxuria

recepterit a deo cuius ministri facti sunt. Unde dicit beatus Ambrosius in quodam sermone. Tanto quis humilior atque ad seruendum deo promptior dicitur esse ex munere. quanto se obligatorem respicit in reddenda ratione. Unde magnus terror et tremor dicitur esse in clericis ne iniuncti accedant ad ministerium christi. quoniam sibi iudicium manducant et bibunt secundum apostolum. Et hoc peccatum committitur multis modis de quibus non est multum particulariter dicendum. cum malicia presentis temporis facile cognoscat et intelligat omnes modos ex quibus in hoc peccato homo peccare potest. Ut tamen aliqui modi notentur. Committitur enim hoc peccatum luxurie. **¶** Primo quando homo in carnalibus desideriis et luxuriosis cogitationibus delectatur in mente sua et vult talia desideria adimplere. **¶** Item quando homo loquitur verba luxuriosa et inhonesta cum desiderio et voluntate carnali. **¶** Item quando videt aliquam personam et trahit ad libidinosam voluntatem in eam dicere domino nostro Iesu christo in euangelio. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatur est in corde suo. **¶** Item committitur hoc peccatum per amplexus et oscula libidinosam et alios inhonestos tactus libidinosos commissos in semetipso vel in alia persona. **¶** Item committendo peccatum carnis cum corporis pollutioe. Et hoc committitur tot modis quot modis iniquitas carnis potest satisfacere sue voluntati libidinosae. Quorum modorum tanto est unus grauior altero quanto vnus magis displicet deo quam alter. Hoc tamen per sacerdotibus est notandum. ut cum ex aliquo modo se senserint in hoc peccato pollutos atque imundos. non accedant aliquo modo de propinquitate ad celebrandum etiam si fecerint confessionem suam nisi necessitas cogere

De triplici modo peccandi in deum

quoniam post tale peccatum remanet in iudicia corporalis quod non tollitur per confessionem sed merita culpa remittitur. Et abstinere se quod fuerit in hoc peccato mortali maculatur per tres vel quattuor dies. vel occurrere necessitate celebrandi saltem per viginti quattuor horas se abstinence. ex quo tempore reintegratur in ordinatio corporalis. **N**ullus enim dicitur immundus accedere ad tantum sacramentum. Et si accedat sibi iudicium manducat et bibit. per verbum secundum Apostolum super dicitur est Et istis omnibus modis committitur peccatum luxurie quod est mortale. Et ista septem vitia super numerata sunt peccata mortalia quod dantur aiaz ad mortem eternam.

Rubrica de triplici modo peccandi in deum.
Etendum est quod tripliciter peccamus in deum. quoniam aliquando peccamus in patrem aliquando in filium aliquando in spiritum sanctum. **U**trum in patrem quod est peccatum per fragilitatem sine imperio. quia potentia que est sibi contraria attribuit patri. **U**trum quoniam homo vellet non peccare et tamen superueniente tentatione non est fortis ad resistendum sed per fragilitatem suam vincit ab ipsa tentatione tunc dicitur peccare in patrem quia per potentiam peccat. Et hoc modo peccavit Petrus quoniam christum negavit quia timore mortis hoc fecit. **U**trum per fragilitatem hoc fecit. id est dicitur peccasse. **I**n filium peccamus per ignorantiam. quia sapientiam se sibi contraria. que attribuit filio. **U**trum quoniam homo non cognoscit id quod cognoscere dicitur. et putans non peccare peccat. tunc dicitur peccare in filium. quia per ignorantiam peccat. Et hoc modo peccavit Paulus persequendo ecclesiam dei. quia ignorabat christum esse filium dei. et sic per ignorantiam peccavit. **I**n spiritum sanctum peccamus per malitiam. quia bonitas que est sibi contraria attribuit spiritui sancto. **U**trum quoniam homo